

تحلیل محتوای
نیایش‌های
ماه رمضان

مریم ایمانی جو

موسسه فرهنگی
دین پژوهی بشرا

تحلیل محتوای نیایش‌های ماه رمضان

مریم ایمانی جو

تحلیل محتوای نیایش‌های ماه رمضان / تهیه و نشر: مؤسسه فرهنگی دین پژوهی
بشرا / نویسنده: مریم ایمانی جو / نظارت: مهدوی‌راد، مهریزی / ویراستار: علی‌اکبر
شایسته‌نژاد، علی باقری فر / لیتوگرافی، چاپ و صحافی: باقری / چاپ اول: ۱۳۹۴
/ شمارگان: ۱۲۰۰ / قیمت: ۱۰۵۰۰ تومان

نشانی: تهران، خیابان شریعتی، خیابان خواجه عبدالله
انصاری، خیابان مدائن، کوچه اتاکیه، کوچه علایی شرقی،
پلاک ۱۴ (جدید)، واحد ۵، تلفن: ۲۲۸۶۶۰۵۹

وب سایت: www.boshraa.ir

قم: خیابان ۱۹ دی (باجک)، کوچه ۷۷، پلاک ۱۲۷
تلفن: ۰۲۵-۳۷۶۰۷۰۳۸

سرشناسه : ایمانی جو، مریم، ۱۳۴۴ -

عنوان و نام پدیدآور : تحلیل محتوای نیایش‌های ماه رمضان

مشخصات نشر : تهران: مؤسسه فرهنگی دین پژوهی بشری، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری : ۱۵۴ص:، نمودار: ۵/۱۴×۲۱/۵م.س.

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۵۴۰۸-۵۵-۳

وضعیت فهرست نویسی: فبیای مختصر

بازداشت : فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: <http://opac.nlai.ir> قابل

دسترسی است.

بازداشت : کتابنامه: ص. ۱۵۱؛ همچنین به صورت زیر نویس.

شماره کتابشناسی ملی: ۳۷۷۵۳۸۷

فهرست مطالب

۷	پیشگفتار
۹	مقدمه
۱۱	فصل اول: کلیات
۱۲	درآمد
۱۲	مفهوم دعا و نداء
۱۳	اهمیت دعا
۱۸	نگاهی اجمالی به جایگاه ماه رمضان
۲۱	فصل دوم: گزارش ادعیه
۲۲	درآمد
۲۲	دعای اول: دعای پیامبر ﷺ هنگام رؤیت هلال ماه رمضان
۲۳	دعای دوم: دعای امام علی (ع)، هنگام رؤیت هلال ماه رمضان
۲۴	دعای سوم: دعای امام موسی کاظم (ع)، در آغاز ماه رمضان
۳۰	دعای چهارم: دعای امام سجاد (ع)، در هر روز از ماه رمضان
۴۲	دعای پنجم: دعای پیامبر ﷺ هنگام افطار
۴۳	دعای ششم: دعای امام صادق (ع)، هنگام افطار
۴۴	دعای هفتم: دعای هر شب ماه رمضان (دعای افتتاح)
۵۴	دعای هشتم: دعاهاى دهه آخر ماه رمضان

۵۸	دعای شب بیست و سوم
۶۰	دعای شب بیست و چهارم
۶۲	دعای شب بیست و پنجم
۶۴	دعای شب بیست و ششم
۶۶	دعای شب بیست و هفتم
۶۸	دعای شب بیست و هشتم
۷۰	دعای شب بیست و نهم
۷۲	دعای شب سی‌ام
۷۴	دعای نهم: دعای وداع ماه رمضان

۹۱	فصل سوم: تحلیل محتوای ادعیه
۹۲	درآمد
۹۳	مؤلفه‌های مهم و محتوایی ادعیه ماه رمضان
۱۳۳	گزارشی از درخواست‌های معنوی و مادی در ادعیه‌ی ماه رمضان
۱۴۲	نتیجه‌گیری
۱۴۵	منابع
۱۴۸	پرسش‌نامه

پیشگفتار

ماه رمضان، ماه اوج دعا و نیایش و سرشار از اجابت و مغفرت است و لطف و کرم الهی بی حد و حصر در آن جاری است.

بهره‌گیری از آموزه‌های پربار معرفتی و عملی که در مناجات پیشوایان دین عرضه شده، علاوه بر آنکه روش صحیح درخواست و نیازهای راستین و تعالی‌بخش انسان را تعلیم می‌دهد، زمینه صعود و قبول دعا را چند برابر می‌کند. مؤسسه دین پژوهی بُشرا در انجام یکی از مأموریت‌های سه‌گانه خود، به تدوین نیایش‌های ماه رمضان بر اساس مصباح المتهجد شیخ طوسی مبادرت ورزیده است.

این نوشتار پایان‌نامه کارشناسی ارشد سرکار خانم مریم ایمانی‌جو به راهنمایی اساتید گرانقدر حجج اسلام مهدوی‌راد و مهریزی است که به پیشنهاد این مؤسسه توسط دکتر علی‌اکبر شایسته‌نژاد (عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی) بازنویسی شده است.

تلاش مؤسسه این بوده که متن پایان‌نامه را به صورت کتابی که برای عموم مردم قابل استفاده باشد، تنظیم کند.

در این بازنویسی تغییرات زیر انجام شده است:

۱. حذف مطالبی که کاربرد عمومی ندارد
۲. اصلاح برخی عبارات، سرفصل‌ها و ...
۳. بازنویس کامل ترجمه دعاها، اصلاح جمله‌سازی‌ها، انتقال فعل به پایان جمله و ...
۴. اختصار مقدمه و حذف مطالب تکراری

۵. اصلاح نمایه موضوعی دعاها

۶. اصلاح برخی اولویت‌بندی‌ها

امید است که این مجموعه مورد استفاده نیایشگران قرار گیرد و گامی در جهت رضایت خدا و نشر فرهنگ نیایش قلمداد شود.

در قرآن کریم و احادیث معصومین علیهم‌السلام بر فضیلت و اهمیت دعا تأکید بسیار شده است. از این رو جمع‌آوری و نقل و ضبط ادعیه از زمان پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم شروع و در دوران ائمه اطهار علیهم‌السلام استمرار یافت و سپس در مجموعه‌های کاملی تدوین شد. یکی از منابع معتبر دعا، کتاب مصباح المتعجل شیخ طوسی است. در بین دعا‌های ماه‌های قمری، ادعیه ماه رمضان، جایگاه ویژه‌ای دارد. محور این نوشتار، تحلیل نه دعای برگزیده از ادعیه ماه رمضان، از نظر متن بر اساس کتاب مصباح است. نگارنده کوشش کرده است تا علاوه بر توضیح و بررسی مؤلفه‌های پرکاربرد این دعاها، همچون توحید، پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و اهل بیت علیهم‌السلام، معاد، ایمان، رضا و خشودی خداوند، توسل، استغفار، استعاذه، ماه رمضان و استجاب دعا، برخی نکات بلاغی و اشاراتی که در متن دعاها به آیات قرآن شده را نیز، مورد تحلیل قرار دهد، تا امکان فهم و آشنایی بیشتر با معارف و محتوای ادعیه فراهم آید. نتیجه بررسی نشان می‌دهد که در میان مؤلفه‌های یاد شده مطالب مربوط به توحید و یگانگی خداوند، بیشترین حجم مطالب را به خود اختصاص داده است. گزارشی از درخواست‌های معنوی و مادی، فردی و گروهی، نیز از ره آورده‌های این پژوهش است.

کلید واژه: دعا، رمضان، شیخ طوسی، مصباح المتعجل، مضامین ادعیه.

الف) بیان مسأله

بخش قابل توجهی از میراث حدیثی شیعه را ادعیه مأثوره و زیارات تشکیل می‌دهد. از دوره‌های نخستین تدوین حدیث این نکته مورد توجه محدثان بوده و کتبی را به این مسأله اختصاص داده‌اند. شیخ صدوق و شیخ مفید و شیخ طوسی هر کدام رساله‌ای در این زمینه تألیف کرده‌اند. در میان ادعیه مأثوره، ادعیه سه ماه رجب، شعبان و رمضان از نظر کثرت، مضمون و محتوا بیشتر جلب توجه می‌کند. این پژوهش به تحلیل محتوای دعا‌های ماه رمضان بر پایه کتاب مصباح المتعجل پرداخته است. کتاب مصباح نخستین کتاب جامع و روشمند در زمینه گردآوری دعا‌های شیعی به شمار می‌رود. در این کتاب هفده دعا در ارتباط با ماه رمضان، در چهل و شش صفحه گردآوری شده است که به دلیل تکراری بودن برخی از دعاها، و برای رعایت اختصار، نه دعا از این مجموعه را مورد بررسی قرار داده‌ایم.

ب) اهمیت و ضرورت انجام تحقیق

دعا یکی از راه‌های مهمی است که خداوند متعال برای ارتباط بندگانش با خود مقرر فرموده است. از این رو توجه به محتوا و آموزه‌های دعا، نقش مهمی در تقویت این رابطه و زمینه‌سازی برای تقرب به خداوند دارد. در این پژوهش سعی شده است با تحلیل مضامین و مفاهیم برخی ادعیه ماه رمضان، ضمن ارتقاء شناخت خواننده از محتوای نیایش‌های مزبور، زمینه تقویت رابطه نیایشگر با خداوند تقویت شود.

با توجه به خلأهای معنوی جامعه، ضرورت پژوهش‌هایی از این دست کاملاً روشن است.